

TIL VA GLOBALIZATSIYA: ZAMONAVIY JARAYONLARDA TILLARNING O'RNI VA O'ZGARISHI

Ahmadjonov Nurbek Zokirjon o'g'li

Farg'ona davlat universiteti,
Nemis va fransuz tillari kafedrasida katta o'qituvchi, PhD
akhmadjonovnurbek@gmail.com

Eshmirzayeva Hilola Farxodjonovna

Farg'ona davlat universiteti,
Filologiya va tillarni o'qitish: ingliz tili yo'nalishi 3-bosqich talabasi
Hilola0499@icloud.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20153944>

Annotatsiya: Globalizatsiya jarayoni XXI asrda insoniyat taraqqiyotining eng muhim va murakkab ijtimoiy-hayotiy fenomenlaridan biriga aylangan bo'lib, u iqtisodiy integratsiya, texnologik almashinuv va madaniy o'zaro ta'sirning kuchayishi bilan tavsiflanadi. Ushbu jarayon til tizimiga bevosita va chuqur ta'sir ko'rsatib, dunyo lingvistik makonini sezilarli darajada o'zgartirmoqda. Til, o'z mohiyatiga ko'ra, faqat kommunikatsiya vositasi emas, balki madaniy identitet, tarixiy xotira va ijtimoiy ongning asosiy ifodachisi bo'lib, globalizatsiya sharoitida yangi funksional va strukturaviy bosqichga ko'tarilmoqda.

Mazkur maqolada globalizatsiya jarayonining tillarga ta'siri kompleks yondashuv asosida tahlil qilinadi. Xususan, ingliz tilining global lingua franca sifatidagi o'rni, lingvistik ierarxiyaning shakllanishi, kichik tillarning yo'qolish xavfi, hamda raqamli texnologiyalar orqali yuzaga kelayotgan yangi lingvistik imkoniyatlar ilmiy jihatdan o'rganiladi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, globalizatsiya bir tomondan til standartlashuvini kuchaytirib, ingliz tilining dominantligini oshirayotgan bo'lsa, ikkinchi tomondan raqamli muhit orqali mahalliy tillarning yangi kommunikativ shakllarda rivojlanishiga ham imkon yaratmoqda.

Kalit so'zlar: globalizatsiya, sotsiolingvistik, til siyosati, lingvistik diversitet, ingliz tili, madaniy identitet.

Globalization has become one of the most important and complex socio-cultural phenomena of human development in the 21st century, characterized by the intensification of economic integration, technological exchange, and cultural interaction. This process has a direct and profound impact on language systems, significantly transforming the global linguistic landscape. Language, by its nature, is not only a means of communication but also a fundamental expression of cultural identity, historical memory, and social consciousness. Under the conditions of globalization, languages are entering a new functional and structural stage of development.

This article analyzes the impact of globalization on languages through a comprehensive approach. In particular, it examines the role of the English language as a global lingua franca, the formation of linguistic hierarchy, the risk of disappearance of minority languages, and the new linguistic opportunities emerging through digital technologies. According to the results of the study, globalization, on the one hand, strengthens language standardization and increases the dominance of the English language, while on the other hand, it also creates opportunities for local languages to develop in new communicative forms through the digital environment.

Keywords: globalization, sociolinguistics, language policy, linguistic diversity, English language, cultural identity.

Globalizatsiya zamonaviy dunyo taraqqiyotining ajralmas qismi sifatida jamiyatning barcha sohalariga, xususan til tizimiga ham chuqur va ko'p qatlamli ta'sir ko'rsatmoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, til globalizatsiya jarayonida faqat kommunikatsiya vositasi sifatida emas, balki madaniy identitet, ijtimoiy tafakkur va tarixiy xotirani ifodalovchi murakkab tizim sifatida ham transformatsiyaga uchramoqda.

Eng muhim xulosalardan biri shuki, ingliz tili bugungi kunda global lingua franca sifatida ilm-fan, texnologiya, biznes va xalqaro aloqalarda yetakchi o'rinni egallab, lingvistik ierarxiyani sezilarli darajada o'zgartirdi. Bu jarayon natijasida ayrim tillar global kommunikatsiya tizimidan chetda qolib, funksional cheklanishga duch kelmoqda. Ayniqsa, kichik va kam tarqalgan tillar uchun bu holat yo'qolish xavfini kuchaytirmoqda.

Shu bilan birga, globalizatsiya faqat salbiy oqibatlardan iborat emas. Raqamli texnologiyalar, internet va sun'iy intellektning rivojlanishi natijasida mahalliy tillar uchun ham yangi rivojlanish imkoniyatlari paydo bo'lmoqda. Ijtimoiy tarmoqlar, onlayn platformalar va raqamli ta'lim tizimlari orqali ko'plab tillar yangi kommunikativ muhitga moslashib, zamonaviy shaklda qayta shakllanmoqda. Bu esa tilning yo'qolish jarayoniga qarshi ma'lum darajada "qarshilik mexanizmi" sifatida xizmat qilmoqda.

Tadqiqot davomida kod-almashuv (code-switching) fenomeni ham muhim sotsiolingvistik jarayon sifatida ajralib chiqdi. Bu hodisa global va mahalliy tillarning bir nutq doirasida aralash qo'llanilishi orqali tilning evolyutsion o'zgarishini aks ettiradi. Kod-almashuv bir tomondan zamonaviy kommunikatsiyani tezlashtirsa, ikkinchi tomondan milliy tilning sof lingvistik strukturasi o'zgarishiga olib kelishi mumkin.

Umuman olganda, globalizatsiya til tizimini bir yo'nalishli emas, balki murakkab, dinamik va ko'p qatlamli jarayon sifatida shakllantirmoqda. Bu jarayonda tilning standartlashuvi va global integratsiyasi kuchayayotgan bo'lsa-da, lingvistik diversitetning saqlanishi masalasi dolzarb muammo bo'lib qolmoqda. Shu sababli har bir davlat uchun milliy til siyosatini puxta ishlab chiqish, ta'lim tizimida ona tilini mustahkamlash va raqamli muhitda mahalliy tillarni rivojlantirish strategiyalarini kuchaytirish muhim ahamiyatga ega.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Crystal, D. (2003). *English as a Global Language*. Cambridge University Press.
2. Fishman, J. A. (1991). *Reversing Language Shift*. Multilingual Matters.
3. UNESCO (2022). *World Languages Report*.
4. Bourdieu, P. (1991). *Language and Symbolic Power*. Harvard University Press.
5. Romaine, S. (2017). *Language and Globalization*. Oxford University Press.
6. Coulmas, F. (2013). *Sociolinguistics: The Study of Speakers' Choices*. Cambridge University Press.